

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Русалена Веселинова Пенджекова-Христева, ПУ
„Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на научната степен *доктор на богословските науки*, професионално направление 2.4. *Теология и религия*

Автор: доц. д-р Дилян Николаев Николчев

Тема: *Врачански митрополит Паисий и Врачанска епархия (1930 – 1974) през прочита на архивни документи*

Съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник за развитие на академичния състав на *Софийски университет (СУ) „Св. Климент Охридски“* със заповед № РД 38-585/13.11.2017 г. съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема: *Врачански митрополит Паисий и Врачанска епархия (1930 – 1974) през прочита на архивни документи* за присъждане на научната степен *доктор на богословските науки*, професионално направление 2.4. *Теология и религия*.

Автор на представения труд е доц. д-р Дилян Николчев, чиято професионалната биография и академична кариера са неразривно свързани с Богословския факултет на СУ. Дългогодишните му целенасочени и системни изследователски дирения в областта на историята, устройството и управлението на Българската православна църква (БПЦ) и църковното право, закономерно експлицират и в настоящия значим научен резултат.

Темата на дисертационния труд е актуална, научнозначима и е в полето на изследователския интерес на доц. Д. Николчев напоследък, а именно - да представя живота и делото на видни български духовници. Българската историография е в дълг към жизнения път и съдбата на Врачанския митрополит Паисий и в този смисъл темата за проекциите на неговата личност в историята на Врачанска епархия и БПЦ е принос като неизследвана досега проблематика и актуален тематичен избор.

В рамките на посочената тема поставените цели и задачи са логични и аргументирани, като са обвързани със структурата на дисертационния труд и са реализирани в конкретни резултати. Авторът се позовава на наличната библиография по темата, както и на съответния архивен ресурс, включително и новооткрити документални свидетелства. В процеса на емпиричното издирване и последващото аналитико-синтетично обработване на посочените източници той прилага съвременен интердисциплинарен подход с методически инструментариум, подходящ за интегралния обект на проучването.

Структурата на дисертацията позволява да се разгърне и задълбочи темата и в съдържателен аспект. По-конкретно, тя се състои от увод с

биографично въведение, три глави, подобрани тематични приложения, заключение, използвани извори и литература.

Посредством методите на архивната евристика авторът щателно издирва, проучва, систематизира и интерпретира съответните архивни свидетелства по темата от всички достъпни лични и учреденски архивни фондове, съхранявани понастоящем в Централния държавен архив (ЦДА) и Държавен архив (ДА) – Враца. Специално внимание заслужават откритите архивни документи и материали за Врачанския митрополит Паисий от оперативните дела на бившата Държавна сигурност (ДС), намиращи се понастоящем в *Архива на Комисията за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия (АКРДОПБГДСРСБНА)*. Именно коректно издирената изворова база за Врачанския митрополит Паисий и привеждането ѝ в известност е важна предпоставка за реализирането на едно обективно научно изследване, каквото безспорно е и настоящото. В дисертационния труд за първи път са събрани и се въвеждат в научно обращение респектиращ брой архивни извори, отразяващи жизнения път и делото на Врачанския митрополит Паисий, сред които и напълно непознати на научната общност.

Като цяло разглежданите въпроси и постигнатите обективни резултати във връзка с посочените цели и задачи на дисертационния труд обхващат в детайли различни аспекти от биографията и архиерейската дейност на Врачанския митрополит Паисий, устройството и управлението на Врачанска епархия по времето, когато той е неин митрополит и не на последно място ролята на ДС по отношение на БПЦ, респективно и към неговата личност. Изложението е многопластово и в него са вплетени взаимнопроникващите се богословски, исторически, историографски, извороведски, документоведски и архивистични аспекти и проблеми.

Макар и на пръв прочит изследването да наподобява сложен пъзел от привидно разнородни части, авторът е съумял да постигне нужния баланс между различните елементи, поради което разказът за Врачанския митрополит Паисий, за Врачанска епархия, за историята на БПЦ, и за малко познати личности и проблеми от църковната ни история, е цялостен, увлекателен и същевременно съобразен с изискванията за подобен род научни разработки.

Специално обаче трябва да бъде подчертано, че основното достойнство на труда, макар интердисциплинарния му характер, е фактът, че в научен и практико-приложен аспект, то е ориентирано предимно към дисциплинарното поле на *Устройство и управление на БПЦ*, без разбира се да се омаловажават и приносите му за обогатяване на дисциплините *История на БПЦ*, *Църковно право* и пр. Посочените факти са обясними, имайки предвид, че авторът на изследването е авторитетен университетски преподавател и утвърден учен именно в посочените области.

Заслужава да отбележим също така, че с голяма професионална вещина е осъществено не само издирването на всеки отделен документ

(познат или не), но и систематизирането, описанието и интерпретирането на документалните свидетелства за животописа на Врачанския митрополит Паисий и за историята на Врачанска епархия в периода 1930 – 1974 г. Следователно и резултатите, до които достига доц. Николчев, могат да се характеризират преди всичко с прецизност, задълбоченост и максимална обхватност. Затова към несъмнените приноси достойнства на труда следва да се отнесе прецизирането на фактологичната характеристика и на изворовата база – разчитане, уточняване, датиране, археографска обработка и пр.

Наред с доброто познаване на изворовата база, доц. Николчев показва изключително добра историческа осведоменост, познаване в дълбочина на светската и църковна история и което е изключително достойнство на всеки изследовател, изразява собствена научна позиция в историографския анализ и аргументира лични тези и хипотези. С реализираното изследване се запълва една празнота в специализираната ни литература, към която се добавя поредният портрет на известен български духовник, какъвто е Врачанския митрополит Паисий и се осветляват малко познати и неизвестни факти и събития от църковната ни история в драматичен период от съществуването ѝ.

За първи път се засягат и неизвестни микротеме в рамките на цялостния план на изследването, а именно: покръстителската дейност върху циганите в България през 40-те години на ХХ век; биографични щрихи за непознати познати или малко познати духовници и църковнослужители; репресиите на комунистическата власт срещу БПЦ и нейните представители и пр.

Предвид гореизложеното е уместно да препоръчам дисертацията да бъде публикувана, за да стане по-скоро достояние и на заинтересуваните изследователи и читатели.

Трябва да добавя, че авторът представя и достатъчен брой публикации по темата на дисертацията, или такива свързани с нея, а *Авторефератът* отразява коректно структурата, съдържанието, основните изводи и постигнатите резултати в дисертационния труд.

В заключение: Предвид актуалността на избраната тема, коректно издирените, проучени и интерпретирани от научна гледна точка информационни ресурси във връзка с дисертационния труд *Врачански митрополит Паисий и Врачанска епархия (1930 – 1974) през прочита на архивни документи*, както и на постигнатите от автора реални научни и приложни резултати, убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди научната степен *доктор на богословските науки* на доц. д-р Дилиян Николаев Николчев в професионално направление 2.4. *Теология и религия*.

11 февруари 2018 г.

Изготвил:.....
(доц. д-р Русалена Пенджекова-Христева)